

مواضع ایران در آستانه نشست آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بررسی شد

دیپلماسی به شرط حفظ حق حاکمیت ملی

صفحه ۱

روزنامه صبح ایران

دوشنبه ۱۷ شهریور ۱۴۰۴
۱۵ ربیع الاول ۱۴۴۷
۸ سپتامبر ۲۰۲۵
سال بیست و یکم
شماره ۵۹۹۵
صفحه ۱۲
۱۰۰۰۰ تومان

دستگاه‌هایی که سالیانه ۵۰ میلیارد تومان بودجه دارند اما دریغ از ۱۰ میلیارد خرجی!

رودربایستی با

«لایست‌های بودجه»؟

مسعود پزشکیان رئیس‌جمهور، در سخنانی صریح بار دیگر به یکی از قدیمی‌ترین و چالش‌برانگیزترین مسائل بودجه‌ای کشور اشاره کرده است؛ مسأله تخصیص اعتبارات کلان به نهادها و دستگاه‌هایی که به گفته او «برخی نهادها کارایی لازم را ندارند در مقابل بودجه‌ای که دریافت می‌کنند» و سهم قابل توجهی از منابع عمومی کشور را به خود اختصاص می‌دهند. این سخنان اگرچه تازگی ندارد و در دولت‌های پیشین نیز بارها توسط رؤسای جمهور و کارشناسان اقتصادی مطرح شده، اما بازتاب گسترده‌ای یافت و دوباره این پرسش اساسی را مطرح کرده است که چرا هیچ دولتی تاکنون نتوانسته این خرچ را متوقف کند.

فراموش نکنیم که بودجه صدا و سیما در سال‌های اخیر به بیش از ۲۹ هزار میلیارد تومان رسیده، اما عملکرد این نهاد با منابع کلان دریافتی همخوانی ندارد. مسعود پزشکیان و دیگر تحلیلگران اقتصادی بارها هشدار داده‌اند که بخشی از این بودجه بدون سنجش دقیق کارایی و بدون گزارش عملکرد شفاف اختصاص می‌یابد، در حالی که خروجی واقعی آن در جذب مخاطب، کیفیت برنامه‌ها و تأثیرگذاری اجتماعی فاصله قابل توجهی در میزان اعتبارات دارد. این موضوع باعث ایجاد پرسش‌های جدی درباره شفافیت و مدیریت منابع عمومی و ضرورت اصلاح سازوکارهای نظارتی شده است.

پزشکیان در مقام رئیس‌جمهور همان سخنانی را تکرار می‌کند که در یک دهه اخیر حسن روحانی، رئیس‌دولت یازدهم و دوازدهم و حتی برخی نمایندگان مجلس مطرح کرده بودند: «بودجه‌هایی پرداخت می‌شود بی آنکه مشخص باشد خروجی و کارایی آن چیست.»

قیمت طلا با بررسی گزینه‌های
مکانیسیم ماشه به کدام سمت می‌رود

طلای دست دوم و سکه

مامن طبقه متوسط

۸ صفحه

۶ شرح در صفحه

رهبر انقلاب در دیدار هیئت دولت:

معیشت مردم مهمترین مسئله است

صفحه ۲

سناریوهای پیش روی تهران برای گریز از اسنپ‌بک

توافق هسته‌ای موقت و حداقلی ممکن است؟

سناریوهای پیش روی تهران برای گریز از اسنپ‌بک

مکانیسم اسنپ‌بک، شمشیر داموکلس قطعنامه ۲۲۳۱، ایران را با بازگشت تحریم‌های سازمان ملل تهدید می‌کند. اما آیا دیپلماسی فعال می‌تواند تنش‌ها را مدیریت کند و جلوی بازگشت به وضعیت پیش از برجام را بگیرد؟

به گزارش خبرنگاران تابستان امسال، تهران در تب‌وتاب بین جنگ و دیپلماسی بود. همزمان خیابان‌های کاراکاس، متحد ایران در قاره آمریکا، زیر سایه ناوهای آمریکایی می‌ارزد و در شورای امنیت سازمان ملل متحد، تروئیکای اروپایی (بریتانیا، فرانسه، آلمان) با ارسال نامه‌ای رسمی، فرآیند ۳۰ روزه اسنپ‌بک را فعال کرده‌اند. در ۲۰ ژوئیه (۲۰۱۵)، می‌تواند تحریم‌های پیشین شورای امنیت (قطعنامه‌های ۱۹۶۴، ۱۷۳۷، ۱۷۴۷، ۱۸۳۵، ۱۸۰۳، ۱۹۲۹) را علیه ایران بازگرداند. ایران، که از خروج آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸ و عدم پایبندی اروپا به تعهدات اقتصادی‌اش سرخورده شده، اکنون با چالش‌های چندلایه روبه‌روست؛ چگونه می‌تواند اسنپ‌بک را غیرفعال کند و از انزوای اقتصادی و سیاسی جلوگیری کند؟ در اواشننگتن، بحث‌ها درباره بازگشت به مذاکرات با ایران بالا گرفته، اما آیا توافقی موقت با نتایج حداقلی در شرایط فعلی ممکن است؟

مسیرهای ایران برای غیرفعال‌سازی اسنپ‌بک

می‌توان تصور کرد که در وزارت امور خارجه، سید عباس عراقچی، وزیر و تیم او به طور شایسته‌رو به حال برنامه‌ریزی با متحدان ایران در پکن و مسکو هستند. همزمان در خیابان‌های فردوسی و منوچهری، صراف‌ها شاهد نوسان‌های قیمت ارز هستند که راهی جز سربلایی نوسان‌خیز و مردم نگران بازگشت تحریم‌های فلج‌کننده دهه ۸۰ شمسی هستند.

کافم غریب‌آبادی، معاون وزیر خارجه، هشدار داده که ایران اسنپ‌بک را «غیرقانونی» می‌داند و آماده واکنش‌های متناسب، از جمله قطع همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و حتی خروج از پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT)، است. اما آیا ایران می‌تواند با دیپلماسی، فشارهای اقتصادی، یا اهرم‌های حقوقی، این شمشیر را از سر خود دور کند؟

مکانیسم اسنپ‌بک، مندرج در بندهای ۳۶ و ۳۷ و ۲۲۳۱، قطعنامه ۲۲۳۱، به اعضای باقی‌مانده در توافق ۲۰۱۵ (مدعی نقض تعهدات ایران، از جمله غنی‌سازی ۶۰ درصدی و محدودیت نظارت آژانس، شده‌اند. ایران پس از بازگشت اسنپ‌بک، که تا ۵ مهر ۱۴۰۴ (۳۰ سپتامبر) در درخواست (اروپا) فرصت دارد و می‌تواند از مسیرهای زیر استفاده کند:

۱. دیپلماسی فعال با تروئیکای اروپایی:

ایران می‌تواند از بازه ۳۰ روزه اسنپ‌بک برای مذاکره مستقیم با تروئیکای اروپایی استفاده کند. اروپا نیز به دنبال توافقی است که غنی‌سازی ایران را محدود کند، تکلیف اورانیوم غنی‌شده در سطح ۶۰ درصد ایران را مشخص کند و نظارت آژانس را در ازای تعلیق اسنپ‌بک و کاهش برخی تحریم‌ها تقویت کند. ایران می‌تواند با پیشنهاد بازگشت به تعهدات محدودشده برجام (مانند کاهش ذخایر اورانیوم غنی‌شده به زیر ۳۰۰ کیلوگرم) و پذیرش بازرسی‌های گسترده‌تر آژانس، اروپا را به توقف فرآیند اسنپ‌بک ترغیب کند. ایران در مذاکرات اخیر با اروپا در حاشیه مجمع عمومی سازمان ملل (۲۰۲۴) حسن نیت نشان داده، اما مطالبات غیرواقع‌بینانه اروپا (مانند توقف کامل غنی‌سازی) مذاکرات را پیچیده کرده است. در این شرایط، از منظر حقوق بین‌الملل، مذاکرات اخیر با اسنپ‌بک کند که نقض تعهداتش (بر اساس بند ۳۶ برجام) پاسخی قانونی به خروج آمریکا و عدم اجرای تعهدات اقتصادی اروپا بوده است. این استدلال، بر اصل وفای به عهد (pacta sunt servanda) مندرج در ماده ۲۶ کنوانسیون وین (۱۹۶۹) استوار است. با این حال، غریبال و تو بودن اسنپ‌بک، قدرت مانور ایران را در شورای امنیت محدود می‌کند.

۲. تقویت امنیت چین و روسیه:

چین و روسیه، به‌عنوان اعضای دائم شورای امنیت و متحدان ایران، رسماً اعلام کرده‌اند که با اسنپ‌بک مخالف‌اند. این دو کشور فعال‌سازی اسنپ‌بک را «غریبال توجه» خوانده‌اند. ایران می‌تواند با تقویت همکاری‌های اقتصادی و نظامی با این کشورها، فشار روانی و اقتصادی اسنپ‌بک را کاهش دهد. توافق ۲۵ ساله ایران و چین و خرید نفت ایران توسط چین (۱.۵ میلیون بشکه در روز در ۲۰۲۳) می‌تواند سپری در برابر تحریم‌ها باشد.

۳. ماده ۲ منشور سازمان ملل نیز بر عدم مداخله در امور داخلی کشورها تأکید دارد، و چین و روسیه می‌توانند با استفاده به این اصل، از ایران در مجامع بین‌المللی حمایت کنند. با این حال، این دو کشور نمی‌توانند اسنپ‌بک را وتو کنند، اما می‌توانند با ارائه قطعنامه‌های موزای (مانند محکومیت حملات اسرائیل به تأسیسات هسته‌ای ایران)، فشار سیاسی بر اروپا و آمریکا را افزایش دهند.

۴. تهدید به خروج از NPT:

ایران تهدید کرده که در صورت فعال شدن اسنپ‌بک، ممکن است از NPT خارج شود. سفير ايران در سازمان ملل اعلام کرده که این اقدام بر اساس ماده ۱۰ NPT (خروج در صورت تهدید منافع ملی) قابل‌اجراست. این تهدید می‌تواند به‌عنوان اهرمی برای فشار بر اروپا عمل کند، زیرا خروج ایران از NPT می‌تواند به تشدید تنش‌های منطقه‌ای و نگرانی‌های جهانی از جمله افزایش نگرانی از مسابقه تسلیحات هسته‌ای در منطقه و جهان منجر شود.

خروج از NPT، اگرچه از نظر حقوقی ممکن است، اما تبعات سیاسی سنگینی دارد، از جمله انزوای دیپلماتیک و کاهش حمایت چین و روسیه در سازمان همکاری شانگهای (SCO) و بریکس. به گزارش شبکه رهبری اروپا، این اقدام ممکن است مذاکرات را به بن‌بست بکشانند.

۵. اقدامات اقتصادی جایگزین:

ایران می‌تواند با تقویت اقتصاد مقاومتی و شبکه‌های تجارت غیررسمی (مانند دواگان سایه)، اثرات اقتصادی اسنپ‌بک را کاهش دهد. به گزارش بانک جهانی، برابر آمارهای سال ۲۰۲۳، ایران با دور زدن تحریم‌ها، ۱.۴ میلیون بشکه نفت در روز صادر می‌کند. همکاری با

کشورهای مانند ونزوئلا، که تحت محاصره نظامی آمریکا قرار دارد، می‌تواند این شبکه را تقویت کند. به گزارش اقتصاد آنلاین، ایران و ونزوئلا از طریق مبادلات نفتی، تحریم‌ها را خنثی کرده‌اند.

۶. اقدامات، اگرچه از نظر حقوقی نقض تحریم‌ها محسوب می‌شوند، اما در غیاب اجماع جهانی (به دلیل حمایت چین و روسیه)، قابل‌اجرا هستند. ایران می‌تواند دور زدن تحریم‌ها را به‌عنوان دفاع از منافع اقتصادی خود توجیه کند.

سناریوهای پیش‌روی ایران برای غیرفعال‌سازی اسنپ‌بک

با توجه به موارد بالا می‌توان به سناریوهای زیر توجه کرد:

سناریو دیپلماتیک (توافق موقت): ایران با پذیرش بازرسی‌های گسترده‌تر آژانس و کاهش غنی‌سازی به زیر ۲۰ درصد، اروپا را به تعلیق اسنپ‌بک متقاعد می‌کند. این سناریو محتمل است، زیرا اروپا به دنبال حفظ دیپلماسی است.

سناریو مقاومت (تداوم وضعیت موجود): ایران با رد شروط اروپا، به غنی‌سازی ادامه داده و با حمایت چین و روسیه، تحریم‌ها را دور می‌زنند. این سناریو می‌تواند به تشدید تنش‌ها منجر شود.

سناریو تشدید (خروج از NPT): ایران از NPT خارج شده و برنامه هسته‌ای خود را گسترش می‌دهد، که به انزوای دیپلماتیک و افزایش خطر درگیری نظامی منجر می‌شود.

مسیر متفاوت: توافق ایران و آمریکا در شرایط حداقلی

اگرچه مارکو روبریو، وزیر امور خارجه، خواستار فشار حداکثری است، اما تعدادی مقام‌های دیگر آمریکایی رسیدن به یک توافق مذاکره شده را پیشنهاد کرده‌اند. در تهران، مسعود پزشکیان، از دیپلمات‌های فعال سخن می‌گوید، اما مجلس تهدید به خروج از NPT کرده است. در این میان، آیا توافقی حداقلی ممکن است که هم منافع ایران را تأمین کند و هم ایران را از لبه پرتگاه اسنپ‌بک نجات دهد؟

توافق حداقلی بین ایران و آمریکا باید به گونه‌ای باشد که منافع هر دو طرف را تأمین کند، بدون اینکه به تشدید تنش‌ها منجر شود. تحلیل‌های اخیر اندیشکده‌ها و اظهارات مقامات نشان می‌دهند که چنین توافقی در شرایط فعلی دشوار اما ممکن است. رسیدن به چنین توافقی نیازمند عزم و اراده جدی در هر دو طرف، یعنی هم در طرف ایران و هم در طرف آمریکا و اروپا برای توقف تشدید تنش‌ها است.

شرایط حداقلی برای توافق عبارت‌اند از:

- محدودیت‌های هسته‌ای ایران:

آمریکا خواستار بازگشت ایران به تعهداتی فراتر از برجام است. ایران می‌تواند در ازای تضمین‌های اقتصادی و امنیتی، برخی از این محدودیت‌ها را، همانطور که در برجام پذیرفت، بپذیرد. ایران اعلام کرده‌است که تحت فشار و تهدید حاضر به توافق نیست و تضمین‌های ضروری در مورد توقف اقدامات نظامی علیه خود می‌خواهد، اما ممکن است در صورت شکل‌گیری اراده سیاسی در داخل نظام سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری ایران آمادگی برای مذاکره با هدف رسیدن به توافقی موقت شکل

بگیرد. دستیابی به چنین توافقی مشروط به این است که تحریم‌ها کاهش یابد و تضمین‌های کافی در مورد تکرار نشدن اقدام‌های نظامی وجود داشته‌باشد. این شرط با بندهای ۱ و ۱۲ ضمیمه اول برجام هم‌خوانی دارد، اما ایران نفت ایران به ۱ میلیون بشکه در روز متقابل تعهدات اقتصادی شود.

۲. کاهش تحریم‌های اقتصادی:

ایران خواستار رفع تحریم‌های نفتی و بانکی است. کاهش صادرات نفت ایران به ۱ میلیون بشکه در روز (در صورت اجرای اسنپ‌بک) اقتصاد این کشور را به رکود نوبی می‌کشانند. آمریکا می‌تواند با اعطای معافیت‌های محدود (مانند معافیت‌های اعطاشده به شرور در ونزوئلا) موافقت کند. معافیت‌های تحریمی می‌توانند به‌عنوان مشوق برای ایران عمل کنند.

۳. رفع تحریم‌ها باید با ماده ۲۹ برجام (تعهد به عدم اعمال تحریم‌های جدید) هم‌خوانی داشته باشد. این می‌تواند با استناد به این ماده، خواستار جبران خسارات خروج آمریکا از برجام شود. (پیش از این ایران شکایتی را در این خصوص به دیوان دادگستری بین‌المللی ارائه داده‌است که همچنان در حال بررسی است).

۴. نظارت گسترده‌تر آژانس:

آمریکا و اروپا خواستار نظارت گسترده‌تر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بر تأسیسات ایران، از جمله سایت‌های ادعایی اعلام‌نشده، هستند. به گزارش الجزیره، ایران نظارت‌های محدودشده را از سال ۲۰۱۹ کاهش داده است. اما ایران می‌تواند با پذیرش پروتکل‌های الحاقی به صورت داوطلبانه و موقت، اعتمادسازی کند. مذاکرات اخیر ایران با آژانس در تهران و وین و حضور بازرسان آژانس در بوشهر برای بازگزارى سؤالات در نیروگاه هسته‌ای بوشهر نشان‌دهنده آمادگی برای همکاری محدود است. پروتکل‌های الحاقی، که ایران تا سال ۲۰۱۸ داوطلبانه اجرا می‌کرد، می‌تواند به‌عنوان بخشی از توافق موقت بازگردد، اما ایران خواستار تضمین‌های متقابل است.

۵. تعهد به عدم تشدید تنش‌های منطقه‌ای:

آمریکا خواستار کاهش فعالیت‌های منطقه‌ای ایران در چارچوب محور مقاومت و خاورمیانه، است. همکاری‌های نفتی ایران و ونزوئلا تهدیدی برای منافع آمریکا در نیمه‌کره غربی تلقی می‌شود. ایران می‌تواند به‌عنوان بخشی از توافق موقت غیررسمی بر ماده ۲ منشور سازمان ملل که بر حل مسالمت‌آمیز اختلافات تأکید دارد، اشاره کند و حمایت‌های نظامی رسمی خود از خیز گروه‌ها را برای مدت محدودی، تعدیل کند تا بتواند از شرایط فعلی عبور موقتی داشته باشد.

برای انجام این سناریوها شرایط، مواضع نیز وجود دارد. برای اعتمادی ناشی از خروج آمریکا از برجام (۲۰۱۸) عدم اجرای تعهدات اروپا، مذاکرات را دشوار کرده است. ایران اروپا را فاقد صلاحیت حقوقی برای اسنپ‌بک می‌داند. همچنین، فشارهای داخلی در آمریکا (مانند لابی اسرائیل) و چین (مانند برخی جنجال‌های تندرو) مانع توافق است. اما حمایت چین و روسیه، فشار منطقه‌ای (مانند حمایت کلمبیا از ونزوئلا)، و تمایل اروپا به حفظ دیپلماسی می‌تواند به توافق حداقلی کمک کند. چرا که اجماع جهانی علیه اسنپ‌بک وجود ندارد.

انصارالله:

انتقام واقعی هنوز آغاز نشده است

عضو ارشد جنبش انصارالله در واکنش به حمله موفق پهپادی یمن به عمق اراضی اشغالی، اعلام کرد انتقام واقعی ترور مقامات دولتی یمن هنوز آغاز نشده است.

به گزارش ایسنا، «حزام الأُسد» عضو ارشد جنبش انصارالله در واکنش به حمله موفق پهپادی یمن در عمق اراضی اشغالی در شبکه ایکس نوشت: «انتقام واقعی هنوز آغاز نشده است و آن چه در انتظار شمامس، بسیار سخت تر خواهد بود.» طبق گزارش ها، پهپاد شلیک شده از یمن به فرودگاه رامون در جنوب سرزمین های اشغالی اصابت و هشت نفر را مجروح کرد.

پیش از این، «مهدی المشاط» رئیس شورای عالی سیاسی یمن با اشاره به شهادت نخست وزیر دولت «تغییر و سازندگی ملی» یمن، خطاب به رژیم صهیونیستی گفته بود: انتقام ما در تعویق ناپذیر است، روزهای سیاه در انتظار شماس، این نتیجه اعمال خائنانه و پلید دولتتان خواهد بود.

وی افزود: ما همه مردم جهان را فرامی خوینیم که از هرگونه تعامل با دارایی ها و مؤسسات وابسته به رژیم صهیونیستی خودداری کنند و هنوز فرصت برای بازگشت شهرک نشینان به کشورهای اصلی شان باقی است. به همه شرکت های خارجی حاضر در سرزمین های اشغالی هشدار می دهیم که پیش از آنکه دیر شود، آنجا را ترک کنند، چرا که خون مقدس یمنی اگر ریخته شود می تواند تاج و تخت امپراتوری های را سرنگون کند، چه رسد به یک رژیم ذلیل و زوال پذیر. خون این شخصیت های ملی والامقام در دولت ما کافی است که موجودیت دشمن را بلرزاند.

همچنین «محمد الفرح» عضو دفتر سیاسی جنبش انصارالله یمن گفته بود: هدف قرار دادن اعضای دولت یمن نقض آشکار تمام قوانین بین المللی و عرف دیپلماتیک است. آنچه اتفاق افتاده هدف قرار دادن یک دولت مردمی بوده، نه نظامی.

انصارالله این روز شنبه هفته گذشته در بیانیه ای اعلام کرد «احمد غالب الروهی»، نخست وزیر دولت یمن در حملات روز پنجشنبه گذشته رژیم صهیونیستی به مناطق مختلف صنعا به شهادت رسیده است. طبق این بیانیه، الروهی و چند نفر از همراهانش در یکی از حملات رژیم صهیونیستی به پایتخت یمن شهید شده اند.

نتائپاهو:

عملیات در غزه بخشی از تلاش ها برای نابودی محور ایران است!

نخست وزیر رژیم صهیونیستی در ادامه طرح اشغال کامل نوار غزه، از گسترش عملیات نظامی در حومه و داخل شهر غزه خبر داد.

به گزارش ایسنا، «بنیامین نتانیاوه» نخست وزیر رژیم صهیونیستی مدعی شد رژیم به تلاش های خود برای دستیابی به تمام اهداف جنگ ادامه خواهد داد. او گفت که «از هزینه دیپلماتیکی که در نتیجه آن متحمل می شویم آگاه هستیم».

نخست وزیر رژیم صهیونیستی در ادامه گفت عملیات نظامی را به حومه و داخل شهر غزه گسترش می دهد و نیروهای مقاومت فلسطین را که در حمله ۷ اکتبر شرکت داشتند، هدف قرار می دهد.

طبق گزارش الجزیره، نتانیاوه امروز کلبه مدعی شد: اگر مجبور باشم بین پیروزی بر دشمنانمان و تبلیغات بد علیه خودمان یکی را انتخاب کنم، پیروزی را انتخاب خواهم کرد. او در ادامه با بیان اینکه رژیم صهیونیستی در حال نابودی زیرساخت ها و برج های تروریستی در غزه است، چهره انسان دوستانه به خود گرفت و ادعا کرد: ما یک منطقه بشردوستانه ایجاد کرده ایم تا ساکنان بتوانند به مکان امنی امدن بر روند. تاکنون ۱۰۰ هزار نفر شهر را ترک کرده اند و «حماس» در تلاش است تا از خروج آنها جلوگیری کند.» نخست وزیر رژیم صهیونیستی مدعی شد: عملیات اخیر ما در جنوب غزه بخشی از تلاش های ما برای نابودی محور ایران است و ما ضریبات محکمی به حماس وارد کرده ایم.

این ادعا در حالی است که پس از گذشت ۷۰۰ روز جنگ همچنان راه های از غزه به سمت اراضی اشغالی شلیک می شود و نیروهای مقاومت ضریبات سنگینی به اشغالگران وارد می کنند.